

ОРІЄНТОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ з української мови для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти

(Розроблено на основі Державного стандарту базової середньої освіти (Додаток 2) та вимог Наказів МОН України № 722 і № 1427. Цей документ є орієнтовним та може слугувати основою для затвердження єдиних підходів до оцінювання рішенням педагогічної ради закладу освіти).

1. НОРМАТИВНА ОСНОВА ОЦІНЮВАННЯ

Ці орієнтовні критерії розроблені як стратегічний інструмент реалізації автономії закладу освіти та академічної свободи педагогів, що забезпечує перехід від формального контролю до оцінювання реального навчального поступу учнів. Документ визначає механізми вимірювання навчальних результатів у межах мовної освітньої галузі (МОВ), фокусуючись на розвитку компетентностей та індивідуальній траєкторії поступу школярів.

Правовими підставами для розробки і впровадження критеріїв оцінювання є:

- **Державний стандарт базової середньої освіти**, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 898 від 30.09.2020 (Додаток 2 «Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів з мовно-літературної освітньої галузі»).
- **Наказ Міністерства освіти і науки України № 722 від 04.05.2026** «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів» (із змінами згідно з Наказом МОН № 1001 від 29.06.2026., пункт 8 розділу 6), який покладає на заклади загальної середньої освіти обов'язок самостійно розробляти та затверджувати критерії оцінювання на основі загальних державних вимог.
- **Наказ Міністерства освіти і науки України № 1427 від 14.08.2026** . «Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5-9 класів закладів загальної середньої освіти».

Згідно з Наказом МОН № 1427, **Наказ № 1093 офіційно скасовано**, а його норми повністю втратили чинність. Заклад освіти відмовляється від примусового ведення індексів «груп результатів» (ГР 1, ГР 2, ГР 3) у класному журналі. Використання інструментарію груп результатів є виключно прерогативою академічної свободи вчителя та може застосовуватися як допоміжний засіб внутрішнього аналізу без обов'язкової фіксації в офіційній звітності. Ці зміни створюють підґрунтя для використання єдиних наскрізних параметрів вимірювання діяльності учнів.

2. НАСКРІЗНІ ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Методологія оцінювання в системі Нової української школи (НУШ) передбачає відстеження результатів навчання за п'ятьма наскрізними інтегрованими показниками.

Це дозволяє здійснювати комплексний моніторинг розвитку учня в межах мовної та мовленнєвої лінії навчання.

Визначено такі наскрізні показники діяльності учня:

1. **Когнітивні процеси:** Відображають рівень опрацювання інформації — від сприймання та відтворення мовних одиниць до критичного аналізу текстів, інтерпретації авторської позиції та виявлення прихованого підтексту.
2. **Навчальна діяльність:** Характеризує здатність учня виконувати практичні, дослідницькі та творчі завдання (мовний розбір, написання переказів, есе, створення медіатекстів, редагування деформованих текстів).
3. **Рівень самостійності:** Визначає ступінь автономності учня — від потреби у постійному супроводі та зразках до здатності самостійно ставити цілі, розробляти алгоритми аналізу та здійснювати самокорекцію.
4. **Комунікація та взаємодія:** Оцінює вміння аргументовано висловлювати думки, вести конструктивний діалог, дотримуватися мовленнєвого етикету та ефективно взаємодіяти в групах під час мовних проєктів.
5. **Частота вияву вмінь:** Демонструє системність і автоматизм застосування правописних, мовних та стилістичних норм у стандартних та нестандартних (творчих) ситуаціях.

Ці показники спрямовані на розвиток компетентного мовця, здатної використовувати мову як інструмент успішної самореалізації. Зазначені параметри інтегровані в універсальну критеріальну матрицю.

3. УНІВЕРСАЛЬНА КРИТЕРІАЛЬНА МАТРИЦЯ ОЦІНЮВАННЯ (5–9 КЛАСИ)

Використання «перевернутої» матриці забезпечує якісний аналіз досягнень учня, де кожен дескриптор є чітким орієнтиром для наступного навчального кроку.

Наскрізні показники	1–3 бали	4–6 балів	7–9 балів	10–12 балів
Когнітивні процеси	Сприймає інформацію про мовні одиниці; розпізнає явища за прямої допомоги; намагається визначити тему короткого тексту.	Відтворює правила правопису та морфологічні ознаки; класифікує одиниці за шаблоном; визначає фактичний зміст почутого/прочитаного.	Усвідомлено застосовує знання у стандартних ситуаціях; самостійно аналізує та інтерпретує зміст текстів різних стилів; обґрунтовує мовний вибір.	Вільно оперує категоріями; здійснює всебічний лінгвістичний аналіз складних явищ; критично оцінює інформацію, виявляє прихований підтекст та позицію автора.
Навчальна діяльність	Виконує елементарні дії (списування) фрагментарно; припускається значної кількості грубих орфографічних і мовленнєвих помилок.	Виконує вправи за алгоритмом або пам'яткою; прості висловлення за планом; виправляє помилки після вказівок вчителя.	Якісно виконує різнопланові завдання (конструювання речень, написання есе); ефективно використовує словники для самоперевірки та редагування.	Рационально виконує дослідницькі завдання; безпомилково редагує деформовані тексти; створює оригінальні, логічно довершені творчі роботи (блоги, дописи).
Рівень	Потребує постійного	Працює самостійно	Виявляє самостійність	Демонструє повну

самостійності	покрокового супроводу, підказок та фізичного або вербального спрямування на кожному етапі діяльності.	лише за наявності: детального зразка, опорної схеми чи мовленнєвих кліше; очікує на допомогу при зміні умов.	у плануванні завдань у стандартних умовах; здійснює самоконтроль за підручником та довідковими матеріалами.	навчальну автономність; самостійно обирає жанри мовлення відповідно до мети; здійснює глибоку рефлексію та корекцію робіт.
Комунікація та взаємодія	Уникає взаємодії; відповіді обмежені окремими словами; не може підтримати найпростіший діалог; мовленнєва пасивність.	Бере участь у груповій роботі пасивно; повторює висновки за іншими без аргументації; у діалозі використовує лише однотипні репліки.	Активно й конструктивно взаємодіє; логічно обґрунтовує власну позицію; дотримується соціокультурних норм та правил мовленнєвого етикету.	Демонструє високу культуру спілкування та лідерські якості; вільно дискутує та імпровізує перед аудиторією; знаходить компроміси у спілкуванні.
Частота вияву вмінь	Застосування норм має випадковий характер; системні груби звукові, мовні та правописні помилки домінують у всіх видах робіт.	Правильно застосовує норми у типових ситуаціях під час тренування; у непередбаченому спілкуванні припускається багатьох помилок.	Стабільно дотримується культури мовлення та правописних норм у стандартних роботах; поодинокі помилки не заважають розумінню змісту.	Мовні, орфоепічні та стилістичні вміння повністю автоматизовані; норми стабільно виявляються у творчих та нестандартних життєвих ситуаціях.

Дескриптори високого рівня передбачають не лише формальну відсутність помилок, а розвинену здатність учня до рефлексії, критичного мислення та творчого самовираження. Матриця є достатньою підставою для виставлення оцінок у класному журналі без необхідності виокремлення стовпчиків за ГР.

4. Організація обліку та фіксації результатів навчання

Процедура обліку результатів базується на вимогах Наказу МОН № 1427, що спрямовані на оптимізацію робочого часу вчителя та підвищення якості зворотного зв'язку.

4.1. Встановити, що окреме накопичення оцінок за індексами груп результатів (ГР) у класних журналах не є обов'язковим. Результати за ГР враховуються інтегровано при виставленні поточної та підсумкової оцінки.

4.2. Надати вчителю української мови право самостійно обирати форми, методи та періодичність поточного контролю (тестування, цифрові вправи, спостереження, усні опитування, мовні проєкти).

4.3. Фіксацію результатів навчання здійснювати на основі системного моніторингу практичної та мовленнєвої діяльності учня впродовж семестру, використовуючи результати виконання різного роду робіт, передбачених відповідною програмою та КТП вчителя

Скасування подвійного обліку результатів за ГР усуває бюрократичні перешкоди та дозволяє вчителю зосередитися на наданні якісного розгорнутого коментаря до результатів діяльності учня

5. НОРМАТИВНА БАЗА ТА ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА

1. Державний стандарт базової середньої освіти (Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 р., Додаток 8).
2. Наказ МОН України № 722 від 04.05.2026 р. «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів» (зі змінами згідно з Наказом № 1001 від 29.06.2026 р.).
3. Наказ МОН України № 1427 від 14.08.2026 р. «Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5-9 класів закладів загальної середньої освіти».
4. Барна М. Критерії оцінювання: від нормативної вимоги — до щоденного інструменту вчителя. Єдина методологія для 1–9 класів – різні форми фіксації результатів // Науково-методичний портал «Супервізія в НУШ» (barna-consult.com).
5. Барна М. Оцінювання в НУШ у 2026-2027 навчальному році: від нормативної бази до практики // Науково-методичний портал «Супервізія в НУШ» (barna-consult.com).